

*Капран Р. В.,**аспірант кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів*

АКТИ-ДОКУМЕНТИ СУДОВОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ ТА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Анотація. У статті аналізується питання про належність актів-документів судів до джерел адміністративного права. На підставі аналізу виокремлених у доктрині адміністративного права ознак нормативно-правового акта, автором здійснюється аналіз відповідності ознаці «нормативність» різних актів-документів суб'єктів, які належать до судової гілки влади, а також актів-документів Конституційного Суду України. Зазначається на доцільність зміни підходів до визначення базового поняття «джерела адміністративного права», адже визначення їх як «зовнішня форма вираження і закріплення норм права» не відповідає змісту (переліку, системі) цих джерел, які пропонуються в доктринальних виданнях з адміністративного права, оскільки до таких джерел у сучасних виданнях зараховують не лише норми права, а й інші джерела, серед яких і судові рішення. Розвиваючи ідею систематизованого поділу джерел галузі, який має вигляд не просто переліку цих джерел, а передбачає виокремлення певних блоків (груп) таких джерел, автор пропонує деталізацію цієї системи в частині блоку «формалізовані джерела адміністративного права», а саме їх поділ на: а) формалізовані нормативні; б) формалізовані правозастосовні; в) формалізовані інтерпретаційні. Указане змінює місце судових рішень як джерел адміністративного права в системі цих джерел. Нині такі джерела не включаються до формалізованих, а посідають окреме місце. Рішення Конституційного Суду України як акти-документи, якими скасовуються положення конкретних нормативних актів у разі їх неконституційності, мають ознаки нормативності, відтак можуть бути зараховані до групи «формалізовані нормативні джерела адміністративного права». До цієї ж групи можуть бути зараховані й постанови Верховного Суду й ті, що прийняті за раніше чинного законодавства постанови пленумів спеціалізованих (на той час) судів. Усі інші акти-документи судової гілки влади та акти-документи Конституційного Суду України, якими тлумачаться норми законодавства, не відповідають ознаці «нормативність», а отже, належать або до «формалізованих правозастосовних», або до «формалізованих інтерпретаційних» джерел адміністративного права.

Ключові слова: джерела адміністративного права, акти-документи судової гілки влади, судові рішення, постанови суду, акти-документи Конституційного Суду України.

Постановка проблеми. Судові рішення вже доволі давно в доктрині права та доктрині адміністративного права зараховують до джерел вітчизняного права й окремих його галузей, серед яких вагоме місце посідає адміністративне право. Такий підхід майже ніким не оспорується, натомість є певні відмінності в підходах науковців до визначення місця цих джерел у системі

джерел адміністративного права. Відсутність уніфікованого підходу науковців до цього питання ускладнює процес пізнання правових явищ загалом і сприйняття змісту окремих підгалузей та інститутів у межах галузі адміністративного права зокрема. Отже, визначення ролі та місця актів-документів судової гілки влади в системі джерел адміністративного права є актуальним питанням, дослідження якого сприятиме вдосконаленню правового регулювання та спрощенню процесів пізнання (сприйняття) проблематики «джерельної бази» цієї галузі.

Метою статті є спроба вдосконалення наукових підходів до місця судових рішень у системі джерел адміністративного права з метою сприяння виробленню уніфікованого підходу до ролі та місця актів-документів судової гілки влади в системі джерел адміністративного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми «джерельної бази» адміністративного права як однієї з вагомих галузей вітчизняного права, яка «пронизує» більшість сфер суспільного життя, дає змогу виокремити декілька підходів науковців до цього питання. За одним із них, усі джерела права, джерела адміністративного права просто перелічуються без поділу цих джерел на якісь групи чи блоки, а більшість із запропонованих у відповідних переліках джерел є нормативно-правовими актами. Інколи в таких переліках серед джерел указуються й судові рішення. Як правило, у виданнях, де подається саме такий підхід до характеристики джерел адміністративного права, джерела визначаються як зовнішні форми вираження й закріплення норм права (див., наприклад, праці таких учених-фахівців із загальної теорії права та вчених-адміністративістів, як В.В. Головченко, В.С. Ковальський [1, с. 42], О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко, О.П. Орлюк, Ю.В. Зайчук, О.С. Захарова, А.М. Мірошніченко, О.Д. Сокурченко [2, с. 95], В.К. Колпаков [3, с. 33], Т.О. Коломоєць [4, с. 20], Ю.В. Пирожкова, П.С. Лютиков, І.О. Сквірський, Р.О. Кукурудз, О.Ю. Меліхова [5, с. 58], В.В. Доненко [6, с. 117–118], Н.А. Литвин [7, с. 59] та інші [8, с. 141].

За іншим підходом, джерела подаються не просто у вигляді певного переліку, а певним чином систематизовано. Як правило, це поділ на формалізовані (національні та міжнародні) джерела адміністративного права, судові рішення та неформалізовані джерела (наприклад, праці таких учених-адміністративістів, як Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко [9, с. 90], В.І. Курило, А.А. Манжула, С.В. Діденко, І.Г. Орловська, Р.С. Мкртчян, О.П. Світличний, О.П. Рябченко [10, с. 58]). Судові рішення в запропонованих указаними та іншими авторами «блоках» (групах) джерел не належать до формалізованих джерел і посідають окреме місце. Саме щодо цього підходу маємо власне

бачення, що й може бути предметом подальших наукових дискусій, мета яких – удосконалення наукових підходів до системи джерел адміністративного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеризуючи місце та роль судових рішень у системі джерел адміністративного права, Р.С. Мельник зазначає, що в разі наявності прогалин у праві, колізій у нормативному регулюванні, що ускладнюють здійснення правосуддя, виникає необхідність розробки суддями окремих положень, спрямованих на виправлення вказаних недоліків, що виявляються в чинних нормативних актах [9, с. 98]. У зв'язку із цим варто декілька слів сказати про розуміння поняття «нормативно-правовий акт», а також проаналізувати різні варіанти можливих актів-документів судової гілки влади задля з'ясування питання, чи мають якісь із них ознаки нормативності.

Насамперед, використовуючи поняття «суд», варто розрізнити функції «здійснення правосуддя» та «здійснення судження про відповідність законів законодавчому акту найвищої юридичної сили – Конституції України». Оскільки суди загальної юрисдикції застосовують норми законодавчих актів для правильного і справедливого вирішення справ, логічним є початок аналізу саме з актів-документів Конституційного Суду України (далі – КСУ) як органу, наділеного повноваженнями вирішувати питання про відповідність Конституції України законів України, інших актів (останніх – лише в передбачених Конституцією України випадках) і здійснити офіційне тлумачення Конституції України (ч. 1 ст. 147, п. 2 ч. 1 ст. 150 Конституції України). Аналогічні норми закріплює й спеціальний щодо цього суб'єкта законодавчий акт – Закон України «Про Конституційний Суд України» 2017 р. (ст. ст. 1, 7). Варто зазначити, що компетенція КСУ нині вже є дещо звуженою порівняно з попередньо чинним законодавством, яким регулювався статус і повноваження цього органу. Так, відповідно до п. 4 ч. 1 Закону України «Про Конституційний Суд України» 1996 р., до повноважень КСУ як органу конституційної юрисдикції належало офіційне тлумачення не лише Конституції, а й законів України.

Актами-документами КСУ, за Конституцією України, є рішення та висновки (ч. 2 ст. 147, ст. 151-2), а в Законі України «Про Конституційний Суд України» 2017 р. закріплюється, що КСУ ухвалює рішення, надає висновки, постановляє ухвали, видає забезпечувальні накази, а з питань, не пов'язаних із конституційним провадженням, ухвалює акти у формі постанов (ст. ст. 83–90).

Саме на підставі того, що актами-документами КСУ скасовуються положення відповідних юридичних актів (ст. 91 Закону України «Про Конституційний Суд України»): закони, інші акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, утрачають чинність з дня ухвалення КСУ рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення), а також зважаючи на обов'язковість рішень і висновків КСУ, Р.С. Мельник обґрунтовує, що цими актами-документами КСУ вносяться зміни в національне право загалом та адміністративне право зокрема, що дає змогу зарахувати їх до джерел цієї галузі [9, с. 99].

Правосуддя ж (тобто безпосереднє здійснення судової влади, виконання функцій судження про наявність або відсутність права, наявність або відсутність його порушень тощо) здійснюється судами. Систему судоустрою, як відомо, становлять: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд (далі – ВС).

Найвищим судом у системі судоустрою є ВС (ст. ст. 1, 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2016 р., ст. 125 Конституції України). У наукових джерелах на підставі того, що ВС є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції, робиться висновок про наявність у нього повноважень на прийняття рішень нормативного характеру [9, с. 100].

Якщо вести мову про те, які акти-документи ВС можуть мати нормативний характер, варто зважати на відповідні положення в процесуальних кодифікованих актах, у яких зазначається роль, яку відіграють такі акти для прийняття остаточного рішення по справі судом. Так, відповідно до положень ч. 5 ст. 242 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), при виборі й застосуванні норми права до спірних правовідносин суд ураховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах ВС. Варто звернути увагу на той факт, що в раніше чинних редакціях цього Кодексу вміщувалися дещо інші варіації регулювання відповідних питань. Так, наприклад, були положення, які мали більш імперативну, а отже, зобов'язуючу форму, коли у вирішенні питання щодо вибору правової норми, що підлягала застосуванню до спірних правовідносин, суд зобов'язувався враховувати висновки ВС, викладені в рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення (якщо підставою перегляду було неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах). Також окреме врегулювання питань обов'язковості судових рішень ВС, коли закріплювалося, що рішення ВС, «прийняте за результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить зазначені норми права, та для всіх судів України. Суди зобов'язані привести свою судову практику у відповідність з рішенням ВС» (ч. 2 ст. 161, ч. 1 ст. 244-2 КАС України в редакції від 22.01.2014). З огляду на зміст раніше чинних норм, у наукових джерелах робився висновок, що суб'єкти владних повноважень (суб'єкти адміністративного права) мали організувати свою діяльність з огляду на положення рішень ВС [9, с. 100].

Але й нині маємо подібну законодавчу норму, щоправда, в іншому законодавчому акті. Так, у ч. 5 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» закріплено, що «висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах ВС, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права». А в частині 6 цієї статті йдеться про те, що висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах ВС, ураховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. У поєднанні з ч. 9 ст. 46 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у якій закріплено, що Пленум ВС приймає з розглянутих питань постанови (зважаючи на ч. 8 ст. 37, у якій закріплено, що у ВС діє Пленум ВС), можемо поширювати наведені положення про обов'язковість постанов ВС не лише для судів, а й для всіх суб'єктів владних повноважень, що свідчить про наявність у вказаних актах-документах ознак нормативності, про що буде вказано нижче. Крім цього, у п. 10-1 ч. 2 ст. 46 Закону України «Про

судоустрій і статус суддів» зазначається, що з метою забезпечення однакового застосування норм права при вирішенні окремих категорій справ Пленум ВС узагальнює практику застосування матеріального й процесуального законів, систематизує та забезпечує оприлюднення правових позицій ВС із посиланням на судові рішення, у яких вони були сформульовані, а в п. 10-2 ч. 2 цієї ж статті – за результатами аналізу судової статистики й узагальнення судової практики Пленум ВС надає роз'яснення рекомендаційного характеру з питань застосування законодавства при вирішенні судових справ. Отже, щодо Пленуму ВС нині варто розрізняти два варіанти «його суджень», одні з яких є обов'язковими для врахування, інші – рекомендаційні та спрямовуються лише суддям.

У зв'язку із цим постає питання, наскільки логічним з погляду спеціалізації законодавства є закріплення обов'язковості правових позицій, викладених у постановах ВС, для суб'єктів владних повноважень лише в цьому законі, адже зміст його норм спрямований на певну «цільову аудиторію» – представників судової гілки влади. У цьому разі доцільним, на наш погляд, є здійснення певного дублювання норм (зазвичай ми не підтримуємо такий підхід, але в цьому випадку вбачаємо доцільність дублювання в усіх законодавчих актах, якими регулюється правовий статус і повноваження окремих (різних) суб'єктів владних повноважень).

Варто зважати й на той факт, що, відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 4 КАС України, постановою (щодо справ, які розглядаються в порядку адміністративного судочинства) є письмове рішення суду апеляційної або касаційної інстанції в адміністративній справі, у якому вирішуються вимоги апеляційної чи касаційної скарги. ВС може бути судом як першої (наприклад, у разі постановлення зразкового рішення), так і судом апеляційної (ст. 22 та інші пов'язані з нею статті КАС України) та касаційної (ст. 23 та інші пов'язані з нею статті КАС України) інстанцій. У двох останніх випадках актом-документом цього суду, який не пов'язаний з оформленням руху справи, а стосується суті справи, є постанова (ч. 4 ст. 241 КАС України). Коли в законодавчій нормі йдеться про обов'язковість урахування постанов, варто зважати, що мається на увазі не взагалі постанови як певний різновид документа, а постанови, у яких є висновки щодо застосування норм права. Так, наприклад, на офіційному сайті ВС є підрозділ «Касаційний адміністративний суд», де зазначено, що цей структурний підрозділ у складі ВС розміщує рішення, у яких викладено правові висновки, обов'язкові для застосування в подальшій роботі суб'єктами владних повноважень, і де наведено три відповідні постанови: 1) Постанова ВС від 31.01.2018 К/9901/5451/17 К/9901/5455/17 з посиланням на постанову у справі № 382/603/17; 2) Постанова ВС від 03.04.2019 у справі № 638/9697/17; 3) Постанова ВС від 31.10.2019 у справі № 813/1960/18 [11].

Отже, для відповіді на питання, чи відповідають акти-документи судової гілки влади й акти-документи КСУ ознаці «нормативності», насамперед зазначимо, що судові рішення судів загальної юрисдикції ми не розглядаємо, адже вони є правозастосовними актами, що ж стосується актів-документів ВС як суду першої, апеляційної та касаційної інстанцій і постанов Пленуму ВС, а також актів-документів КСУ, варто навести наявні наукові міркування щодо нормативності як ознаки окремих юридичних актів-документів.

На думку М.І. Козюбри, С.П. Погребняка, О.В. Цельєва та Ю.І. Матвєєвої, ознаками нормативно-правового акта як джерела права й акта правотворчості, є прийняття його уповноваженим народом органом за встановленою процедурою; зібрання в ньому загальнообов'язкових правил поведінки; розповсюдження його дії на невизначене коло осіб і багаторазове застосування [12, с. 155]. І.О. Биля-Сабадаш та Л.Л. Богачова зазначають: а) нормативний акт містить загальнообов'язкові правила поведінки (на відміну від актів застосування права, які містять індивідуально-конкретні приписи, і на відміну від інтерпретаційних актів, які містять роз'яснення змісту й меж дії норм права); б) вимоги нормативного акта стосуються всіх суб'єктів, які опиняються в нормативно-регламентованій ситуації, акти-застосування адресуються конкретним суб'єктам і є обов'язковими для виконання тільки цими суб'єктами, інтерпретаційні акти адресуються правозастосовувачам для правильного розуміння змісту тієї норми, яка має ними застосовуватися в конкретній ситуації; в) нормативні акти регулюють певний різновид суспільних відносин, акт застосування – конкретну життєву ситуацію, інтерпретаційний акт не змінює змісту правового регулювання, натомість доповнює його роз'ясненням норм права; г) нормативний акт розрахований на тривалу свою дію, інтерпретаційний акт діє разом із нормативним актом, норми якого він роз'яснює, а правозастосовний акт припиняє свою дію з припиненням існування конкретних правовідносин між конкретними суб'єктами [13, с. 279].

Отже, акти-документи КСУ, якими тлумачаться норми Конституції України, є не нормативними, а інтерпретаційними актами, а акцент на необхідності їх виокремлення в системі джерел адміністративного права пов'язаний із доцільністю їх визнання особливим різновидом інтерпретаційних актів. Деяко інші наслідки свого надання мають акти-документи КСУ про відповідність або невідповідність норм конкретних законів України й інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради АРК Конституції України, адже від їх позитивного чи негативного змісту залежать питання подальшої долі (чинність чи скасування) відповідних норм. І щодо вказаного аспекту варто погодитися з позицією про нормативний зміст таких актів-документів КСУ, адже: а) у наявності факт прийняття уповноваженим на це органом (ст. ст. 7–8 Закону України «Про Конституційний Суд України») за встановленою процедурою (глави 9–12 Закону України «Про Конституційний Суд України»); б) їх положення стосуються всіх суб'єктів, які опиняються в нормативно-регламентованій ситуації; в) вони розраховані на багаторазове використання (мають тривалу в часі дію); г) вони є загальнообов'язковими для виконання; д) їх дія розповсюджується на невизначене коло осіб.

І в разі ухвалення рішення КСУ, і в разі надання висновку КСУ, і в разі прийняття постанов ВС необхідною дією є здійснення тлумачення відповідної норми. У теорії права виокремлюють такий різновид тлумачення, як «нормативне офіційне тлумачення», яке має загальний характер та обов'язкове значення для розгляду всіх можливих випадків застосування цієї правової норми й до якого зараховують, серед іншого, і Постанови Пленуму ВС з узагальнення судової практики [14, с. 128; 15, с. 205–206; 16, с. 81, 82], й акти-тлумачення КСУ [16, с. 81, 82; 17, с. 165; 18, с. 191, 307]. У доктринальних джерелах більш раннього періоду в окремих виданнях здійснювалося виокрем-

лення «судового тлумачення», яке поділялося на тлумачення в конкретній справі (розгляд справи судом і, відповідно, необхідність судом здійснення тлумачення норми закону, яка (норма) застосовується судом), і тлумачення, які надавались ВС і його Пленумом [19, с. 449, 450]. Розгляд різних аспектів тлумачення норм права та норм адміністративного права має вагоме значення не лише в аспекті аналізу місця та ролі актів-документів судової гілки влади, а й щодо інших (неформалізованих) джерел адміністративного права, адже таке джерело, як доктрина відповідної галузі, в основі (у більшій частині) має саме тлумачення змісту чинних норм законодавства. Натомість більш детальний розгляд цього питання може бути предметом окремої публікації, тому не зупинятимемося на ньому окремо.

Аналіз наведених вище ознак (рис) нормативності дає змогу зробити висновок, що, за чинним законодавством, такі акти-документи судової гілки влади, як постанови ВС, не відповідають всім виокремлюваним у доктринальних джерелах ознакам нормативності, що особливо помітно щодо такої риси, як загальнообов'язковість. Положення відповідних постанов прямо (безпосередньо) стосуються судів, щодо інших суб'єктів, щодо яких суд застосовує норми закону, про які йдеться в постанові ВС, висновок про обов'язковість наданих ним висновків для цих суб'єктів може бути зроблено лише на підставі додаткового аналізу законодавчих норм, у цьому аспекті для спрощення «донесення» інформації до всіх можливих суб'єктів-адресатів відповідної норми доцільним видається вдосконалення законодавства в частині акцентування на цьому аспекті в інших (тих, що не стосуються «суддівської сфери») законодавчих актах.

Виходячи з положень ст. 129 Конституції України, в Україні, відповідно до закону, можуть діяти вищі спеціалізовані суди. У частині 3 ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» закріплено, що для розгляду окремих категорій справ у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди. Стаття 31 цього Закону закріплює, що в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ, а отже, оскільки акти-документи таких судів є правозастосовними актами, у межах публікації вони не розглядатимуться. Нині такими судами є Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд.

Натомість, досліджуючи вказане питання, варто враховувати той факт, що не так уже й давно у вітчизняному законодавстві був доволі відмінний підхід до виокремлення вищих спеціалізованих судів і здійснюваних ними функцій, такими судами визнавалися Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд і Вищий адміністративний суд України, які діяли як суди касаційної інстанції з розгляду цивільних і кримінальних, господарських, адміністративних справ (нині в складі ВС функціонують відповідні касаційні суди) і які, відповідно до чинного на той час законодавства про судоустрій і статус суддів, надавали методичну допомогу судам нижчого рівня з метою однакового застосування норм Конституції та законів України в судовій практиці на основі її узагальнення, аналізу судової статистики та надавали спеціалізованим судам нижчого рівня рекомендаційні роз'яснення (п. 4 ч. 1 ст. 32 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 р.). За аналогією з проаналізованими вище подібними актами-документами ВС, акти-документи цих судових інстанцій того періоду можна визнати актами норматив-

ного змісту, так само як і Пленумів цих судів, адже серед їхніх функцій було надання роз'яснень рекомендаційного характеру (п. 6 ч. 2 ст. 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 р.). Саме тому, аналізуючи питання правової природи цих актів-документів, у наукових виданнях зазначали, що, зважаючи на наявність у відповідних рішеннях Вищого адміністративного суду України та рішеннях його Пленуму положень, що стосувалися правового статусу суб'єктів публічної адміністрації та процедур їхньої діяльності, відбувалося тлумачення відповідних термінів, ці рішення мають не персоніфікований, а загальний (нормативний) характер, розраховані на багаторазове використання, що в сукупності дає змогу зараховувати їх до джерел адміністративного права [9, с. 101].

Висновки. Зважаючи на той факт, що в сучасних наукових, навчальних та інших подібних виданнях з адміністративного права й загальної теорії права серед їх джерел визнаються не лише нормативні акти, необхідною є зміна підходів до визначення базового поняття «джерела права» («джерела адміністративного права»), адже визначення їх як «зовнішніх форм вираження й закріплення норм права» не відповідає змісту (переліку, системі) цих джерел, до яких зараховують не лише норми права. У системі джерел права й безпосередньо адміністративного права вже загальноновизнаним є виокремлення судових рішень, яким відводиться певне самостійне місце. Підтримуючи ідею систематизованого поділу джерел галузі, який має вигляд не просто переліку цих джерел, а передбачає виокремлення певних блоків (груп) таких джерел, варто позитивно оцінити вже наявні в доктрині права й адміністративного права пропозиції щодо поділу джерел на формалізовані та неформалізовані. Натомість пропонуємо певну деталізацію цієї системи джерел адміністративного права в частині блоку «формалізовані джерела адміністративного права», а саме їх поділ на: а) формалізовані нормативні; б) формалізовані правозастосовні; в) формалізовані інтерпретаційні. Указане змінює місце судових рішень як джерел адміністративного права в системі цих джерел, адже нині такі джерела не включаються до формалізованих, а посідають окремий блок. Така наша пропозиція обґрунтовується широким тлумаченням поняття «форма», яку ми не пов'язуємо з вираженням і закріпленням лише норм права. Рішення КСУ як акти-документи, якими скасовуються положення конкретних нормативних актів у разі їх неконституційності, мають ознаки нормативності, відтак можуть бути зараховані до групи «формалізовані нормативні джерела адміністративного права». До цієї ж групи можуть бути зараховані й постанови ВС і ті, що прийняті за раніше чинного законодавства постанови пленумів спеціалізованих (на той час) судів. Усі інші акти-документи судової гілки влади й акти-документи КСУ, якими тлумачаться норми законодавства, не відповідають ознаці «нормативність», а отже, належать або до «формалізованих правозастосовних», або до «формалізованих інтерпретаційних» джерел адміністративного права. Зважаючи, що останнє десятиріччя спостерігається тенденція стрімкого зростання ролі, загального визнання й зайняття особливого місця серед джерел права (адміністративного права та інших галузей вітчизняного права) рішень Європейського суду з прав людини, актуалізувалася потреба остаточного визначення місця цих рішень у системі джерел адміністративного права, що є перспективним напрямом подальших наукових пошуків і досліджень, адже нині відсутній єдиний (уніфікований) підхід і до цього питання.

Література:

1. Головченко В.В., Ковальський В.С. Юридична термінологія : довідник. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 224 с.
2. Сучасна правова енциклопедія / О.В. Зайчук та ін. ; за заг. ред. О.В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 384 с.
3. Курс адміністративного права України : підручник / В.К. Колпаков та ін. ; за ред. В.В. Коваленка. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
4. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
5. Словник базової термінології з адміністративного права : навчальний посібник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Київ : Істина, 2010. 240 с.
6. Адміністративне право України : словник термінів / Д.С. Андреева та ін. ; за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2014. 520 с.
7. Службове право : словник термінів / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 340 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / ред. колегія В. Б. Авер'янов (голова) та ін. Київ : Юридична думка, 2004. Т. 1 : Загальна частина. 584 с.
9. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / за заг. ред. Р.С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.
10. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко, С. Стеценко та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
11. До уваги суб'єктів владних повноважень! Офіційний сайт Верховного Суду. Верховний Суд. Структура. Касаційний адміністративний суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/do-uvagu/ (дата звернення: 16.12.2020).
12. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
13. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. ; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
14. Акмалова А.А., Капицын В.М. Теория государства и права. Вопросы и ответы : учебное пособие. Москва : Издательский дом «Юриспруденция», 2005. 184 с.
15. Теория государства и права / под ред. С.С. Алексеева. Москва : Юридическая литература, 1985. 480 с.
16. Теорія держави і права для підготовки до іспиту : навчальний посібник / Л.П. Самофалов та ін. ; за ред. В.С. Шилінгова. Київ : КНТ, 2008. 228 с.
17. Теорія держави і права. Державний іспит / Ю.М. Оборотов, Н.М. Крестовська, А.Ф. Крижанівський, Л.Г. Матвеева. Харків : Одиссей, 2010 с. 256 с.
18. Теорія права і держави : підручник / І.В. Борщевський та ін. ; за заг. ред. А.С. Васильєва. Київ : КНТ, 2009. 464 с.
19. Теория государства и права / под ред. П.С. Ромашкина и др. Москва : Издательство Академии наук СССР, 1962. 534 с.

Kapran R. Acts-documents of the judiciary and the Constitutional Court of Ukraine as a source of administrative law

Summary. The article analyzes the question of the affiliation of acts-documents of courts to the sources of administrative law. Based on the analysis of the features of the normative legal act singled out in the doctrine of administrative law, the author analyzes the compliance of the sign “normativeness” of various acts-documents of subjects belonging to the judiciary, as well as acts-documents of the Constitutional Court of Ukraine. It is noted that it is expedient to change the approaches to defining the basic concept of “source of administrative law”, because defining them as “external form of expression and consolidation of law” does not correspond to the content (list, system) of these sources offered in doctrinal publications on administrative law. Such sources in modern publications include not only the rule of law, but also other sources, including court decisions. Developing the idea of a systematic division of sources of the industry, which is not just a list of these sources, but involves the selection of certain blocks (groups) of such sources, the author proposes detailing this system in the block “formalized sources of administrative law”, namely their division into: a) formalized regulations; b) formalized law enforcement; c) formalized interpretive. This changes the place of court decisions as sources of administrative law in the system of these sources. Currently, such sources are not included in the number of formalized, but occupy a separate place. Decisions of the Constitutional Court of Ukraine as acts-documents, which repeal the provisions of specific normative acts in case of their unconstitutionality, have signs of normativeness, so they can be referred to the group of “formalized normative sources of administrative law”. The same group may include the decisions of the Supreme Court and those that were adopted under the previous legislation, the decisions of the plenums of specialized (at that time) courts. All other acts-documents of the judiciary and acts-documents of the Constitutional Court of Ukraine, which interpret the law, do not correspond to the sign of “normativeness”, and therefore belong to either “formalized law enforcement” or “formalized interpretive” sources of administrative law.

Key words: sources of administrative law, acts-documents of the judicial branch of power, court decisions, court rulings, acts-documents of the Constitutional Court of Ukraine.